

formants, de vegades de bona fe, però més o menys improvisats, que les hi donaven per deferència (i com a prova que «tenien poca son»).

CLEPTOMANIA, compost savi del gr. κλέπτω 'jo robo' i μανία 'bogeria'. □ 1.ª doc.: c. 1925, Ed. Fontserè reclamava que el possessin en el *DOrt*.

DERIV.: *Cleptòman* (*AlcM*, no *Dfa*).

CPT. del mateix verb grec en el sentit de 'sostraura furtivament, deixar escórrer' i ὕδωρ 'aigua' és *clèpsidra* [1868, *SLitCosta*], ll. *clepsýdra*, gr. κλεψύδρα id.

CLERGUE, pres per via mig-sàvia del ll. *clēricus*, derivat del ll. tardà *clerus* 'conjunt de sacerdots', i aquest del gr. κλήρος 'part que a un li toca en sort', que en el grec cristià va pendre el sentit de 'conjunt dels sacerdots', sembla que per un calc de l'hebreu *nahalah*, pròpiament 'el lot de cada u', i després 'la tribu de Leví, la pròpia de Déu i que li pertany'. □ 1.ª doc.: 1137.

Alart, *InuLC*, n'aplega ja molts exs. en forma més o menys perfectament catalana, des d'aquesta data. Freqüent ja des de Llull i de les *Cròn.* de Desclot i de Jaume I; p. ex.: «quan vench al matí, hoïda la missa que nós faem celebrar, aguem dos o tres *clergues* de la església de València, qui eren hòmens de valor, e ---» (*Ag.*, p. 382); «tonsura --- a tota la *clerecia* --- la corona dels *clerges*», *VidesR*, f° 69v2, n. 92. També és freqüent, des dels orígens, en el sentit secundari 'home de molta lletra, home savi', comprensible perquè a l'alta Edat Mitjana la gent de lletres eren generalment membres del clero: «lo bisbe entrà en lo capítol, e --- lo reberen a gran honor --- era gran *clergue*, e sabia de moltes sciències, e féu moltes qüestions e --- en aquell monestir no fo null home qui sabés respondre --- mas Blanquerna ---», «era gran *clergue* en diverses sciències ---» (*Blanq.*, *NCl*, I, 289.16; II, 29.84).

No menys antiga és la variant, en català després antiquada, *clerc*, que llegim en les *Ordinacions* del Cerimoniós, en Ausiàs Marc, etcètera. Aquestes formes sofriren alteracions en la pronúncia vulgar: a Mallorca *clergue* en un **quergles*, que es convertí segons em deia Moll, en el cogn. *Quegles* (*kégglas*); a Val., *clercs* en *clecs*: «qué ditxa de mare, tres fills, tres *clècs*! Se referix esta xarrà o modisme al bovo que, havent vist ja en el carafalet a tres germans vestits en la hòpa negra y a punt de penjar-los en la forca, figurant-se qu'eren capellans, soltà ---», *MGadea*, *T. del Xè* I, 336.

Per a la justificació i discussió de l'explicació semàntica del sentit de 'conjunt dels sacerdots' que el gr. κλήρος prengué en el llenguatge cristià, veg. la meva nota del *DCEC* IV, 969, on rectifico l'explicació insuficient que donaven Wartburg, Bloch i que havia repetit jo mateix. El ll. *clerus* en català fou en part acceptat amb poc canvi, en part substituït per formes derivades, especialment *clerecia* i *clericat* (*clergat* és una invenció arbitrària i recent). També es va arribar a dir alguna vegada *cler* (cita d'una frase de

1427 en *AlcM*).

Però sobretot la forma *clero* s'usà molt i des de molt antic, per llatinisme (és absurd de dir que sigui un castellanisme, i també infundat de creure-ho italianisme), veg. la meua nota de *LleuresC*, 43-6. Sobre si s'ha de considerar condemnable en català correcte modern, hi ha hagut diverses opinions, però les més raonades coincideixen a considerar-lo admissible; veg. l'article de Joan Fuster, que suscità la discussió, prenent la inicativa de rebutjar aquesta condemna purista, en un bon article de «Tele-Estel», 12-vi-1970, p. 33; veg. també el vot de Joan Sales (en *LleuresC*, pp. 12, 16, 17) favorable al mateix judici, i les meves raons, ben sospesades i raonades, reservades però no contràries a la iniciativa d'En Fuster; de llavors ençà jo també em vaig decantant cada cop més a recomanar-ne l'ús lliure i sense més oposició.

Serà oportú aquí, i és inevitable, de tornar al punt de vista històric. Tenim l'ús de *clero* en una munió de textos purs des d'abans del S. xv: ja en el *Sermonari* català de Marsella (que crec del xiv); c. 1400: «los sacerdots ab tot lo *clero*», StVicentF (*Sermons* II, 150. 21); «en Çaraguossa --- / lo cos posat / fon depositat / sense tancar, / sobre l'altar / de Sant Valero; / e tot lo *clero*, / legitint, vetlant / e contemplant / tota la nit / ---», JRoig (*Spill*, 3760); «après venia tot lo *clero*, ço és, Archebisbes, Bisbes, Pabordes, Canonges e Preveres», «e féu venir los tres arquebisbes e los bisbes, ab tot lo *clero*, ab solemne professó», JoMartorell (*Ag.* I, 121, 180); «e l dit honorable capítol e *clero* hage e sia tengut --- trametre ---», doc. de Lleida de 1452 (Lladonosa, *Montsuar*, p. v); «a 19 (de setembre 1456) --- fou feta gran --- professó, en la qual entrevingueren lo Sr. Bisbe e *clero* de la Seu de Barcelona, ab tot lo *clero* ---» (Rúbriques de Bruniquer I, p. 281); «clerecia o *clero*: *clerus*; clerecia, orde de aquestos: clericatus», Busa-Neb., a. 1507 (B III, 6.8); «a 1 de Abril 1638 --- los Consellers --- a la Seu --- lo Sr. Virrey, y rebé S. Exª la comunió després del *Clero* ---» (Bruniquer I, 274).

De *clericus* derivava, amb sufix romànic, *clericia*, que significava 'la naturalesa del *clericus*: del sacerdot o del savi', i que passà al català amb caràcter de semicultisme fonètic conservant pròpiament aquest acc.: en uns versos inclosos per Lull en la prosa de *Blanq.*: «vós, Dona, si us play, façats membrar, / entendre' a *clerecia*, / per ço que vagen en Suria, / los infeels convertir, preycar» (*NCl*, II, 116.2), on ja el tenim quasi en el sentit secundari de collectiu (= *clero*); «lo romanç de Evast e Blanquerna, qui és de vida de matrimoni, e del orde de *clerecia*» (ib. III, 15.11; cf. encara ib. III, 180.25); *clarasie* és 'ciència clerical', traduït el fr. *clergie* de l'original, en la *Questa* del mall. Reixac (136.34); «lo *clergue* solament deu entendre en offici de *clericia*», Andreu el Capellà (*De Amore*, p. 78).

Però altres vegades veïem *clerecia* convertit en sinònim rigorós de *clero*, amb valor collectiu: «la *clerecia* s'acordarà a una part, e ls richs hòmens a altra», *Crònica* de Jaume I (ed. Aguiló, p. 81), «nós faem